Узбекистон Республикаси номидан ХАЛ КИЛУВ КАРОРИ

2024 йил 8 февраль

Сирдарё тумани

Сирдарё туманлараро иктисодий судининг судьяси У.Курбанов, даъвогар "ОҚОЛТИН ДОН МАХСУЛОТЛАРИ" акциядорлик жамияти манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошкармасининг, жавобгар "АБДУХОЛИК ОТА" фермер хўжалигидан 3 201 668 сўм асосий карз, 1 600 834 сўм пеня ундириш тўгрисидаги даъво аризаси ва унга илова килинган хужжатларни Сирдарё туманлараро иктисодий суди биносида соддалаштирилган тартибда кўриб чикиб, куйидагиларни

АНИКЛАДИ:

"ОҚОЛТИН ДОН МАХСУЛОТЛАРИ" акциядорлик жамияти (кейинги ўринларда "даъвогар" деб аталади) манфаатида Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошқармаси (кейинги ўринларда "палата" деб аталади) судга даъво аризаси билан мурожаат қилиб, "АБДУХОЛИҚ ОТА" фермер хўжалигидан (кейинги ўринларда "жавобгар" деб аталади) з 201 668 сўм асосий қарз, 1 600 834 сўм пеня ундиришни сўраган.

Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси (кейинги матнларда "ИПК" деб юритилади) 203⁴-моддасига кўра, жавобгар даъво аризаси юзасидан ёзма фикрини ўн беш кунлик муддатда судга ўзи асосланаётган хужжатлар ва далилларни илова қилган ҳолда тақдим этишга ҳақли. Ёзма фикрга унинг кўчирма нусхаси даъвогарга юборилганлигини тасдикловчи ҳужжат илова қилинади.

Даъво аризасининг кўчирма нусхаси ва унга илова қилинган ҳужжатлар жавобгарга почта алоқаси орқали юборилган, жавобгар даъво аризаси юзасидан ўн беш кунлик муддатда судга ўзи асосланаётган ҳужжатлар ва далилларни илова қилган ҳолда ёзма фикрини тақдим этмаган.

Жавобгар томонидан даъво аризаси юзасидан ёзма фикр такдим этилмаганлиги даъво аризасини соддалаштирилган иш юритиш тартибида кўриб чикишга тўскинлик килмайди.

Соддалаштирилган иш юритиш тартибидаги иш даъво аризасини иш юритишга қабул қилиш ва иш қўзғатиш ҳақида ажрим чиқарилган кундан эътиборан йигирма кундан ошмаган муддатда даъво аризаси юзасидан ёзма фикрни, далилларни ҳамда бошқа ҳужжатларни тақдим этиш учун белгиланган муддат ўтганидан кейин судья томонидан якка тартибда кўриб чиқилади.

Ишни соддалаштирилган иш юритиш тартибида кўриб чиқиш муддати узайтирилмайди.

Суд соддалаштирилган иш юритиш тартибидаги ишни суд мухокамасини ўтказмасдан, тарафларни чақиртирмасдан ва уларнинг тушунтиришларини эшитмасдан кўриб чиқади.

Суд, даъво аризасида баён этилган важларни иш хужжатлари билан бирга мухокама қилиб, қуйидаги асосларга кўра даъвогарнинг даъво аризасини қисман қаноатлантиришни лозим топади.

ФКнинг 437-моддасига кўра, махсулот етказиб бериш шартномасига мувофик тадбиркорлик фаолияти билан шуғулланаётган махсулот етказиб берувчи — сотувчи шартлашилган муддатда ёки муддатларда ўзи ишлаб чиқарадиган ёхуд сотиб оладиган товарларни сотиб олувчига тадбиркорлик фаолиятида фойдаланиш учун ёки шахсий, оилавий мақсадларда, рўзғорда ва шунга ўхшаш бошқа мақсадларда фойдаланиш билан боғлиқ бўлмаган бошқа мақсадларда фойдаланиш учун топшириш, сотиб олувчи эса товарларни қабул қилиш ва уларнинг ҳақини тўлаш мажбуриятини олади.

Иш хужжатларига кўра, тарафлар ўртасида 2023 йил 15 мартда "Соя дони уруғлигини сотиш" шартномаси тузилган.

Шартноманинг 1.1-бандига кўра, даъвогар (тайёрловчи)нинг соя уруғлигини сотиши, жавобгар (хўжалик)нинг эса маҳсулот қийматини 100 фоиз тўловни амалга ошириш мажбуриятини олган.

Шартноманинг 2.2-бандига кўра, жавобгар (хўжалик) уруғлик қийматининг 100 фоизини олдиндан тўлаб бериш мажбуриятини олган.

Жавобгарга шартнома бўйича 2023 йил 30 март кунги №000019-сонли счёт-фактура орқали 200 кг ҚҚС билан 3 201 668 сўмлик соя уруғлиги етказиб берилган. Даъвогар томонидан юборилган электрон счёт-фактура жавобгар томонидан эътирозсиз қабул қилинган.

Даъво талабида жавобгарнинг соя уруғлигини экиш учун даъвогар томонидан етказиб берилган уруғлик соя учун тўловлар хисобидан даъвогар олдида 3 201 668 сўм микдоридаги қарздорлиги вужудга келган.

ФК 236-моддасига асосан мажбуриятлар мажбурият шартларига ва қонун ҳужжатлари талабларига мувофиқ, бундай шартлар ва талаблар бўлмаганида эса - иш муомаласи одатларига ёки одатда қўйиладиган бошқа талабларга мувофиқ лозим даражада бажарилиши керак.

Қайд этилган қонун нормалари ҳамда жавобгарнинг қарздорлиги ишдаги шартнома, маълумотнома, ҳисоб-фактуралар, юк ҳатлари, даъвогар вакилининг кўрсатмалари ва ишдаги ҳужжатлар билан ўз тасдиғини топган деб ҳисоблаб, даъвонинг 3 201 668 сўм асосий қарзни ундириш тўғрисидаги талабини қаноатлантиришни лозим топади.

Шунингдек, даъвогар шартномага асосан тўлов муддатининг кечиктирилган кунлари учун 1 600 834 сўм микдорида пеня ундиришни сўраган.

ФКнинг 260-моддасига кўра, қонун хужжатлари ёки шартнома билан белгиланган, қарздор мажбуриятни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган тақдирда кредиторга тўлаши шарт бўлган пул суммаси неустойка хисобланади.

ФКнинг 261-моддасига кўра, неустойка жарима ёки пеня шаклида бўлади, қарздор мажбуриятларни бажармаган ёки лозим даражада бажармаган ҳолларда тўлайдиган ва қоида тариқасида, қатъий пул суммасида ҳисобланадиган неустойка жарима ҳисобланади.

Қарздор мажбуриятларнинг бажарилишини кечиктириб юборганида тулайдиган ва утказиб юборилган муддатнинг ҳар бир куни учун мажбуриятнинг бажарилмаган қисмига нисбатан фоиз билан ҳисобланадиган неустойка пеня ҳисобланади.

ФКнинг 263-моддасига кўра, неустойка тўлаш тарафларнинг келишувида назарда тутилган ёки тутилмаганлигидан қатъий назар, кредитор қонунда белгиланган неустойка (қонуний неустойка)ни тўлашни талаб қилишга ҳақли.

Тарафлар ўртасида тузилган шартноманинг 4.1-бандига кўра "Етказиб берилган уруғлик сояни қиймати жавобгар (хўжалик) томонидан қабул қилиб олинган кундан бошлаб 30 иш куни мобайнида тўлиқ тўланмаса, жавобгар (хўжалик) ҳар бир кечиктирилган кун учун тўланмаган қарзнинг 0,5 фоизи миқдорида, аммо асосий қарзнинг 50 фоизидан кўп бўлмаган микдорда пеня ҳамда тўланмаган суммани белгиланган тартибда ундириб олиши белгиланган.

Даъвогар томонидан даъво аризасида пеня хисоб-китоби келтирилган бўлиб, унда махсулот топширилган кундан 194 кунга 3 105 610,2 сўм пеня хисобланган. Холбуки, шартнома бўйича махсулот берилган кундан 30 кун ўтиб пеня хисобланиши лозим эди. Агар 3 201 668 сўмни қайтариш муддати махсулот берилган кундан 30 кунни айрилганда 164 кунга (3 201 668х0,5%=16 008,3х164) 2 625 367,76 сўм пеня хисобланиши лозим эди.

Даъвогар томонидан жавобгарнинг қарздорлигига нисбатан 3 105 610,2 сўм пеня хисобланган бўлса-да, даъво талабида хисобланиши лозим бўлган 2 625 367,76 сўм пеняни ундиришни эмас, балки асосий қарз суммасининг 50 фоизидан ошмаган микдорда асосли равишда 1 600 834 сўм пеня ундириш сўралган бўлса-да, суд алохида холларда қарздор ва кредиторнинг манфаатларини хисобга олиб, кредиторга тўланиши лозим бўлган неустойкани камайтириш хукукига эга.

Бу ҳақида Ўзбекистон Республикаси Олий хўжалик суди Пленумининг 2007 йил 15 июндаги № 163-сонли қарорининг 4-бандида тушунтириш берилган.

Суд, пеня ундириш талабини тўлик каноатлантириш жавобгарнинг кейинги фаолиятига салбий таъсир кўрсатиши мумкин деб хисоблаб, пеня ундириш кисмини кисман каноатлантириб, жавобгардан 240 000 сўм пеня ундиришни лозим топади.

Шу билан бирга суд, давлат божи ва почта харажати масаласини мухокама килиб, Ўзбекистон Республикасининг Иктисодий процессуал кодекси 118-моддаси хамда 2020 йил 06 январдаги № 600-сонли "Давлат божи тўғрисидаги" Ўзбекистон Республикаси Қонунига илова қилинган давлат божи ставкалари микдорининг 2-банди талабига мувофик, даъво талабининг каноатлантирилган кисмига мутаносиб равишда 340 000 сўм давлат божи харажатини жавобгар зиммасига юклашни ва олдиндан тўланган 34 000 сўм почта харажатини жавобгардан даъвогар фойдасига ундиришни лозим топади.

Юқоридагиларга асосан, Ўзбекистон Республикасининг Иқтисодий процессуал кодекси 112, 113, 114, 116, 118, 170, 176 — 180, 203^4 -моддаларини қўллаб, суд

КАРОР КИЛДИ:

Даъвогар "ОҚОЛТИН ДОН МАХСУЛОТЛАРИ" акциядорлик жамияти манфаатидаги Ўзбекистон Савдо-саноат палатаси Сирдарё вилоят худудий бошқармасининг даъво аризаси қисман қаноатлантирилсин.

Жавобгар "АБДУХОЛИҚ ОТА" фермер хўжалиги хисобидан даъвогар "ОҚОЛТИН ДОН МАХСУЛОТЛАРИ" акциядорлик жамияти фойдасига

3 201 668 сўм асосий қарз, 240 000 сўм пеня ҳамда олдиндан тўланган 34 000 сўм почта харажати ундирилсин.

Даъвонинг қолган қисми қаноатлантиришдан рад этилсин.

Жавобгар "АБДУХОЛИҚ ОТА" фермер хўжалигидан 340 000 сўм давлат божи тўлови Республика бюджетига ундирилсин.

Хал қилув қарори қабул қилинган пайтдан бошлаб ўн кун муддат ўтгач қонуний кучга киради.

Хал қилув қароридан норози томонлар ўн кун муддат ичида шу суд орқали Сирдарё вилоят судининг Иқтисодий ишлар бўйича судлов ҳайъатига апелляция тартибида шикоят келтириши мумкин.

Судья

У.Курбанов

